

Sygn. akt I Ca 107/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 kwietnia 2013 r.

Sąd Okręgowy w Sieradzu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SSO Barbara Bojakowska

Sędziowie SSO Elżbieta Zalewska-Statuch

SSO Iwona Podwójniak

Protokolant sekretarz sądowy Elwira Kosieniak

po rozpoznaniu w dniu 10 kwietnia 2013 r. w Sieradzu

na rozprawie sprawy

z powództwa I. M. i R. M.

przeciwko Powiatowi Ł.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Łasku

z dnia 15 stycznia 2013 r. sygn. akt I C 434/12

1) oddala apelację;

2) zasądza od Powiatu Ł. na rzecz I. M. i R. M. kwotę 60 (sześćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu przed sądem drugiej instancji.

Sygn. akt I Ca 107/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 15 stycznia 2013 roku Sąd Rejonowy w Łasku w sprawie o sygn. akt I C 434/12 zasądził od pozwanego Powiatu Ł. na rzecz powodów I. M. i R. M. solidarnie kwotę 425 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 05 kwietnia 2011 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 107 zł z tytułu zwrotu kosztów procesu.

Ponadto postanowieniem z dnia 30 stycznia 2013 roku Sąd Rejonowy w Łasku uzupełnił powyższy wyrok w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu zażaleniowym.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Rejonowy oparł po następujących ustaleniach i wnioskach:

W dniu 30 maja 2005 roku Wydział Komunikacji Starostwa Powiatowego w Ł. wydał powodowi kartę pojazdu nr (...) dla samochodu osobowego marki F. (...) nr rejestracyjny (...), który to pojazd powodowie nabyli na terenie Unii Europejskiej. Za wydanie tego dokumentu powodowie uiszcili na rzecz pozwanego kwotę 500 złotych tytułem opłaty za wydanie karty pojazdu.

Pismem z 31 marca 2011 roku powódka wezwała pozwanego do zwrotu kwoty 425 zł tytułem nadpłaconej części opłaty z tytułu wydania przedmiotowej karty pojazdu. Pozwany otrzymał wezwanie w dniu 04 kwietnia 2011 roku..

W dalszej części swoich rozważań Sąd Rejonowy stwierdził, iż opłata w wysokości 500 zł za wydanie karty pojazdu została ustalona na podstawie § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu (Dz.U. Nr 137, poz. 1310). Powyższy akt prawny został uchylony rozporządzeniem Ministra Transportu i Budownictwa z dnia 28 marca 2006 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu, w którym wysokość wspomnianej opłaty ustalono na kwotę 75 zł (Dz. U. Nr 59, poz. 421).

Wyrokiem z dnia 17 stycznia 2006 r. wydanym w sprawie sygn. akt U 6/2004 (Dz. U. nr15, poz 119) Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że § 1 ust. 1 powołanego wyżej rozporządzenia z dnia 28 lipca 2003 r. jest niezgodny z art. 77 ust. 4 pkt. 2 i ust. 5 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o Ruchu Drogowym (tekst. Jedn. Dz. U. z 2005 r., nr 108, poz. 908 ze zm.) oraz z art. 92 ust. 1 i art. 217 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Jednocześnie określił, że przepis powołanego rozporządzenia traci moc obowiązującą z dniem 1 maja 2006 r.

Sąd Rejonowy podkreślił, że nie kwestionuje zasady, iż w razie określenia przez Trybunał Konstytucyjny terminu utraty mocy obowiązującej przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją (art. 190 ust. 3 Konstytucji), Sąd stosuje ten przepis do oceny zdarzeń, które nastąpiły przed tym terminem także wówczas, gdy orzeka po utracie mocy obowiązującej tego przepisu (wyrok SN z dnia 20.04.2006 r., IV CSK 28/2006).

Jednocześnie Sąd pierwszej instancji zaznaczył, że przepis uznany wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 stycznia 2006 roku za niekonstytucyjny był przepisem rangi podustawowej. Oznacza to konieczność rozważenia dodatkowo, czy mimo prospectivego skutku dotyczącego go wyroku Trybunału Konstytucyjnego, istnieją podstawy do odmowy jego zastosowania przez Sąd w niniejszej sprawie. W tym zakresie Sąd Rejonowy powołując się na art. 178 ust. 1 Konstytucji RP oraz poglądy wyrażone w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z 7 marca 2003 r. (III RN 33/2002) jak i orzecznictwie NSA (wyrok II OSK 1403/05) uznał, iż Sąd może w konkretnej sprawie pominąć normę prawną aktu podustawowego niezgodnego z Konstytucją i wydać rozstrzygnięcie wyłącznie na podstawie Konstytucji i ustawy.

Sąd Rejonowy zwrócił też uwagę, że rozstrzygnięcie w przedmiotowej sprawie nie może pomijać aspektu związanego z obowiązkiem uiszczenia opłaty za kartę pojazdu zakupionego na terenie państwa należącego do Unii Europejskiej i sprowadzonego do Polski już w okresie jej członkostwa w Unii Europejskiej.

Kwestia poboru opłaty była przedmiotem wniosku (pytania) o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożonego do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (dalej ETS) przez Sąd Rejonowy w Jaworznie (P. K. przeciwko Gminie M. J. – sprawa C 134/07). Postanowieniem z dnia 10 grudnia 2007 r. Trybunał (ETS) orzekł, iż artykuł 90 akapit pierwszy TWE należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on opłacie, takiej jak ta przewidziana w §1 ust. 1 cyt. Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu, która to opłata w praktyce jest nakładana w związku z pierwszą rejestracją używanego pojazdu samochodowego przywiezionego z innego państwa członkowskiego, lecz nie jest nakładana w związku

z nabyciem w Polsce używanego pojazdu samochodowego, jeśli jest on tam już zarejestrowany. W odniesieniu do skutku orzeczenia ETS w czasie przyjmuje się w doktrynie i orzecznictwie, że orzeczenie interpretacyjne ETS wywołuje skutki ex tunc, a zatem Sądy państwa członkowskich są zobowiązane stosować przepis prawa Wspólnot Europejskich w znaczeniu ustalonym przez ETS także do stanów faktycznych powstałych przed jego ogłoszeniem (odnośnie Rzeczypospolitej Polskiej od dnia członkostwa w UE), począwszy od daty wejścia przepisu w życie. Instrumentem stanowiącym podstawę dochodzenia omówionych roszczeń przed sądami polskimi będzie instytucja bezpodstawnego wzbogacenia.

Ponadto zdaniem Sądu Rejonowego pobranie od powódki za kartę pojazdu sumy wyższej niż 75 zł, na podstawie niekonstytucyjnego i niezgodnego z prawem wspólnotowym przepisu, stanowiło nienależne świadczenie (art. 410 § 2 k.c.). Oplata za kartę pojazdu stanowiła zaś dochód budżetu powiatu, dlatego też w ocenie Sądu pierwszej instancji powodowie właściwie wskazali jako pozwanego Powiat Ł., czyli podmiot publicznoprawny (jednostka samorządu terytorialnego), który faktycznie, bezpodstawnie wzbogacił się wskutek czynności podjętej na podstawie niekonstytucyjnego przepisu, i to właśnie on ma zwrócić nadpłatę.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, za właściwą wysokość opłaty należy uznać kwotę 75 zł przyjętą w nowym rozporządzeniu, a zatem wysokość bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego powodowie prawidłowo określili na kwotę 425 zł.

Za nietrafny Sąd Rejonowy uznał zgłoszony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczenia, gdyż zgodnie z art. 118 k.c. jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi lat dziesięć, a dla roszczeń oświadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z działalnością gospodarczą – trzy lata. Jednocześnie początek biegu terminu przedawnienia roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia rozpoczyna się w chwili spełnienia świadczenia.

Odsetki Sąd Rejonowy zasądził na podstawie art. 455 k.c. w zw. z art. 481 § 1 i § 2 k.c., a o kosztach procesu orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

Powyższy wyrok zaskarżył w całości pozwany Powiat Ł. zarzucając rozstrzygnięciu:

I. naruszenie przepisów prawa procesowego:

1) art. 379 pkt. 1 k.p.c. w związku z art. 1 i art. 2 § 1 i § 3 k.p.c., poprzez niezastosowanie tych przepisów i uznanie, że zwrotu opłaty pobranej za dokonanie czynności administracyjnej można dochodzić przed sądem cywilnym na podstawie art. 405 k.c., mimo, że dla dochodzenia zwrotu tej opłaty w związku z zakwestionowaniem przez Trybunał Konstytucyjny zgodności podstawy prawnej uprawniającej organ administracyjny do jej poboru /delikt legislacyjny/ przewidziano wprost art. 417¹ § 1 k.c., w związku z art. 161 k.p.a., których to przepisów nie zastosowano w sprawie, a więc je również naruszono;

II. naruszenie przepisów prawa materialnego:

1) naruszenie art. 1 i art. 405 ustawy kodeks cywilny poprzez błędną wykładnię tych przepisów i błędne uznanie, że opłata administracyjna pobrana w związku z czynnością administracyjną i żądanie jej zwrotu jest sprawą cywilną w rozumieniu tych przepisów i można jej dochodzić wprost przed sądem cywilnym z pominięciem art. 417¹ k.c., do którego to przepisu odsyłają wprost procedury administracyjne art. 161 § 3 k.p.a. i który stanowi jedyną podstawę prawną przejścia z procedury administracyjnej na sądową,

2) naruszenie art. 417¹ § 1 i Art. 442¹ § 1 k.c. poprzez niezastosowanie tych przepisów w sprawie, co skutkowało oddaleniem powództwa z powodu braku legitymacji procesowej biernej Powiatu oraz przedawnienia oraz naruszenie art. 118 k.c., który nieprawidłowo zastosowano w stanie faktycznym sprawy,

- 3) naruszenie art. 410 § 1 i § 2 k.c., a w konsekwencji również i art. 405 k.c., poprzez niewłaściwe zastosowanie tych przepisów w sprawie, bowiem nie wystąpiła żadna z przesłanek dla uznania, że przedmiotowa opłata była świadczeniem nienależnym i nastąpiło po stronie Powiatu bezpodstawne wzbogacenie w dacie jej zapłaty w kontekście odroczonej utraty mocy obowiązującej przedmiotowego Rozporządzenia Ministra Infrastruktury,
- 4) naruszenie art. 190 Konstytucji RP oraz art. 71 ust 2. ustawy o Trybunale Konstytucyjnym,
- 5) naruszenie art. 409 k.c. poprzez niezastosowanie w sprawie tego przepisu, w wyniku błędnego przyjęcia, że w sytuacji obowiązywania podstawy prawnej do poboru opłaty pozwany winien liczyć się z obowiązkiem jej zwrotu,
- 6) naruszenie art. 7 Konstytucji RP nakazującego organom administracji przestrzegania obowiązującego prawa poprzez niezastosowanie tego przepisu i wydaniu orzeczenia, które tę zasadę narusza,
- 7) naruszenie art. 178 Konstytucji RP w związku z art. 405 i art. 410 § 1 i §. 2 k.c. polegające na niewłaściwym zastosowaniu tego przepisu, w warunkach odmiennego wcześniejszego wiążącego orzeczenia sądu wyższego rangą – Trybunału Konstytucyjnego, który orzekł, że odracza utratę mocy przedmiotowego rozporządzenia, co oznacza wprost w Państwie Prawa że, sądy cywilne, nie mogą orzekać odmiennie i twierdzić, że w dacie obowiązywania danego przepisu pobranie opłaty administracyjnej na jego podstawie było świadczeniem nienależnym, Powiat jest bezpodstawnie wzbogacony, bowiem powyższe narusza nie tylko wyrok Trybunału, ale i porządek konstytucyjny.

W konkluzji skarżący wskazując na powyższe naruszenia, które miały istotny wpływ na rozstrzygnięcie wniósł o uchylenie wyroku i odrzucenie pozwu, ewentualnie uchylenie wyroku i oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powodów kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W odpowiedzi na apelację powodowie wnieśli o oddalenie apelacji w całości oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego Powiatu Ł. jest nieuzasadniona, gdyż w sprawie zostały wyjaśnione wszelkie istotne okoliczności, które miały znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Sąd Odwoławczy podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji i wyprowadzone na ich podstawie wnioski. Sąd Rejonowy w oparciu o materiał dowodowy zaoferowany przez strony dokonał prawidłowych ustaleń, a następnie trafnych ich ocen w związku z treścią art. 410 § 1 i 2 k.c. Wydanie orzeczenia na podstawie art. 410 § 2 k.c. znajduje swoje uzasadnienie w fakcie, iż opłata w kwocie 500 zł za wydanie karty pojazdu, była zawyżona, a co za tym idzie kwota 425 zł, stanowiła świadczenie nienależne.

Błędnym pozostaje także stanowisko skarżącego, że do dochodzenia wskazanego roszczenia należy stosować normę przepisu art. 417¹ k.c..

Przepis ten odnosi się do dochodzenia odszkodowania za szkodę spowodowaną wydaniem aktu normatywnego niezgodnego z Konstytucją RP lub ratyfikowaną umową międzynarodową, a nie sytuacji, w której strona dochodzi zwrotu nienależnie pobranej opłaty. Sąd Okręgowy nie podziela argumentacji pozwanego, iż powyższe znajduje zastosowanie dopiero po utracie mocy obowiązującej rozporządzenia Ministra Infrastruktury w dacie wskazanej przez Trybunał Konstytucyjny. Rozporządzenie to jest bowiem niezgodne również z przepisami Traktatu Ustanawiającego Unię Europejską, co zostało wprost stwierdzone w powołanym przez Sąd pierwszej instancji, orzeczeniu prejudycjalnym.

Trzeba wskazać, że z uwagi na niezgodność § 1 ust. 1 ww. rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 marca 2003 roku z normą prawa wspólnotowego art. 90 akapit pierwszy traktatu Ustanawiającego Unię Europejską utraciło ono moc z dniem 1 maja 2004 roku, czyli z dniem przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Powiat Ł., jako podmiot publiczny, realizujący zadania wynikające z ustawy, winien działać w granicach obowiązującego prawa, co tym samym powoduje, że nie powinien pobierać zawyżonej opłaty za pierwszą rejestrację na terytorium RP używanych pojazdów sprowadzanych z innego państwa członkowskiego. Skoro opłatę w zawyżonej wysokości pobierał, zatem winien się liczyć z obowiązkiem jej zwrotu, gdyż nie można w tym przypadku uzasadnić faktu pobierania tejże opłaty ani tym, że organ samorządu terytorialnego nie wiedział o niezgodności z prawem wspólnotowym przedmiotowego rozporządzenia. Żadna z tych okoliczności nie zwalnia bowiem pozwanego od konieczności liczenia się z obowiązkiem zwrotu nienależnie pobranej opłaty, a zatem nie doszło do naruszenia przez Sąd Rejonowy dyspozycji art. 409 k.c..

Powołane powyżej postanowienie ETS, zostało wydane w dniu 10 grudnia 2007 roku, zatem już od tej daty organ samorządowy winien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu nienależnie pobranych opłat z tytułu pierwszej rejestracji na terytorium RP używanych samochodów sprowadzanych z innego państwa członkowskiego i tym samym już od tej daty mógł czynić oszczędności w budżecie na pokrycie wydatków związanych z owym faktem. Dla jasności wskazać jeszcze należy, iż jeżeli pozwany otrzymał nienależne świadczenie

od powoda i zużył je na zapłacenie swojego długu, to wprawdzie uzyskanych nienależnie pieniędzy już nie ma, lecz mimo tego jego wzbogacenie trwa nadal, bo przez zapłatę długu zmniejszyły się jego pasywa, czyli nastąpił trwały wzrost jego majątku, co - po myśli trafnego stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w wyroku z dnia 24 marca 1964 roku

(I CR 211/63, OSNCP 1965/4 poz. 65) wyłącza skuteczne powoływanie się przez pozwanego na to, że nie jest wzbogacony. Właśnie taka sytuacja ma miejsce w rozpoznawanej sprawie, ponieważ środki finansowe uzyskiwane z zakwestionowanych opłat zasilają budżet Powiatu Ł. i były przeznaczane na realizację jego zadań.

Wbrew stanowisku skarżącego zawartemu w zarzucie dotyczącym naruszenia przepisów prawa procesowego, dopuszczalna jest droga sądowa do dochodzenia roszczenia o zapłatę, którego podstawę stanowi nienależne pobranie opłaty za wydanie karty pojazdu, określonej w § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 roku w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu (uchwała Sądu Najwyższego z 16 maja 2007 roku w sprawie III CZP 35/07 opubl. OSNC 2008/7-8/72, Biul. SN 2007/5/7, Wspólnota (...), Prok.i Pr.-wkł. (...)). Tym samym w świetle wyrażonego powyżej stanowiska nie można podzielić zarzutu, jakoby właściwym do dochodzenia zwrotu nadpłaconej kwoty za wydanie karty pojazdu był organ administracyjny.

Chybiony jest także pogląd skarżącego, że doszło do naruszenia przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu (art. 405 i 409 k.c.) w związku z art. 178 Konstytucji, ponieważ odpadła podstawa prawna do pobierania opłaty dopiero po utracie mocy obowiązującej rozporządzenia Ministra Infrastruktury, w dacie wskazanej przez Trybunał Konstytucyjny. Rozporządzenie to jest bowiem niezgodne, również z przepisami Traktatu Ustanawiającego Unię Europejską, co zostało wprost stwierdzone w powołanym przez

Sąd pierwszej instancji, orzeczeniu prejudycjalnym, co oznacza, że uwagi na niezgodność § 1 ust. 1 ww. rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 marca 2003 r. z normą prawa wspólnotowego art. 90 akapit pierwszy traktatu Ustanawiającego Unię Europejską utraciło ono moc z dniem 1 maja 2004 r., czyli z dniem przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Powiat Ł., jako podmiot publiczny, realizujący zadania wynikające z ustawy, winien działać w granicach obowiązującego prawa, co tym samym powoduje, że nie powinien pobierać zawyżonej opłaty za pierwszą rejestrację na terytorium RP używanych samochodów sprowadzanych z innego państwa członkowskiego. Skoro opłatę w zawyżonej wysokości pobierał, zatem winien się liczyć z obowiązkiem jej zwrotu, gdyż nie można w tym przypadku uzasadnić faktu pobierania tejże opłaty tym, że organ samorządu terytorialnego nie wiedział o niezgodności z prawem wspólnotowym przedmiotowego rozporządzenia.

Nie zasługuje również na uwzględnienie zarzut przedawnienia roszczenia podnoszony przez skarżącego na podstawie art. 442¹ k.c., albowiem w przypadku świadczenia nienależnego obowiązuje zgodnie z art. 118 k.c. dziesięcioletni

termin przedawnienia roszczenia, liczony od daty spełnienia świadczenia (vide uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 16 maja 2007 r. w sprawie III CZP 35/07 opubl. OSNC 2008/7-8/72, co zasadnie wskazał Sąd pierwszej instancji.

Z uwagi na powyższe rozważania, apelacja pozwanego na podstawie art. 385 k.p.c. podlegała oddaleniu.

O kosztach postępowania odwoławczego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. i art. 108 k.p.c. na zasadzie odpowiedzialności za wynik procesu i zarządził na rzecz powodów solidarnie kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego zgodnie z § 6 ust. 1 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 r. Nr 163, poz.1349).